

บันทึก

เรื่อง การรับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ผู้มีอำนาจให้ความยินยอมกรณีคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมประสงค์จะขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมด้วย และอำนาจของกรมประชาสงเคราะห์ที่จะให้ความยินยอมกรณีที่มีการจดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรมซึ่งกลับมาอยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ตามเดิม)

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๘๐๙/๑๓๖๙๗ ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กระทรวงมหาดไทยได้รับรายงานจากกรมประชาสงเคราะห์ว่า คณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้พิจารณาปัญหาการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมหลายกรณี ซึ่งยังหาข้อยุติในทางปฏิบัติไม่ได้ จึงขอหารือปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวมายังคณะกรรมการกฤษฎีกา ๔ ประการ คือ

๑. ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายแล้วโดยมีบิดามารดาเด็กเป็นผู้ให้ความยินยอม เมื่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งประสงค์จะรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย ผู้ใดจะเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอมเนื่องจากบิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่เวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๘^๑ ส่วนคู่สมรสที่รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ไม่มีสิทธิเป็นผู้ให้ความยินยอมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๑^๒

๒. ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้รับเด็กถูกทอดทิ้งซึ่งอยู่ในความอุปการะของสถานพยาบาลหรือสถาบันฯ หรือของบุคคลใดเป็นบุตรบุญธรรม โดยได้รับความยินยอมของผู้มีอำนาจให้ความยินยอมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๒^๓แล้ว หากคู่

^๑มาตรา ๑๕๙๘/๒๘ บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นแต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมาในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่เวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๒ แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

^๒มาตรา ๑๕๙๘/๒๑ การรับบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นบุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองต้องได้รับความยินยอมของบิดาหรือมารดาผู้มีอำนาจปกครองที่ยังมีชีวิตอยู่

ถ้าไม่มีบุคคลผู้ให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่ไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอมและการปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมนั้นเป็นไปโดยไร้เหตุผลและเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้

^๓มาตรา ๑๕๙๘/๒๒ ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานพยาบาลหรือ

สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีความประสงค์จะขอรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย ผู้มีอำนาจให้ความยินยอมตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๒ ซึ่งน่าจะหมดสิทธิในตัวเด็กไปแล้วจะยังคงมีอำนาจให้ความยินยอมแก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ ถ้าไม่มีอำนาจให้ความยินยอม จะต้องดำเนินการอย่างไร

๓. ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้คู่สมรสฝ่ายหนึ่งรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๑ วรรคสองหรือมาตรา ๑๕๙๘/๒๔ แล้ว ต่อมาคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นประสงค์จะขอรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย คู่สมรสนั้นจะต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้รับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมอีกครั้งหนึ่งหรือไม่

๔. ในกรณีที่มีการจดทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรมซึ่งเคยเป็นเด็กในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ และเด็กนั้นกลับมาอยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ตามเดิม จะต้องเริ่มนับระยะเวลาที่กรมประชาสงเคราะห์รับเด็กเข้าอยู่ในความดูแลใหม่จนกว่าจะครบหนึ่งปีกรมประชาสงเคราะห์จึงจะมีอำนาจให้ความยินยอมให้เด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๒ หรือกรมประชาสงเคราะห์จะมีอำนาจให้ความยินยอมได้ทันทีโดยถือว่าเด็กอยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ตลอดมา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๖) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าว และได้ฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมประชาสงเคราะห์) แล้ว มีความเห็นดังนี้

๑. สำหรับปัญหาประการแรก ในกรณีที่บุคคลใดได้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายแล้ว โดยมีบิดามารดาเด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๑วรรคหนึ่ง^๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น มาตรา ๑๕๙๘/๒๖^๖ บัญญัติว่า ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลใดอยู่จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นในขณะเดียวกันไม่ได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม ฉะนั้น บิดามารดาโดยกำเนิดจะให้ความยินยอมให้มีการ

สถาบันซึ่งทางราชการหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับรองในการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงดูเด็ก หรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคลใดมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี การรับบุตรบุญธรรมให้กระทำได้โดยได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานพยาบาลหรือสถาบัน หรือของบุคคลดังกล่าว และมีให้นำมาตรา ๑๕๙๘/๒๑มาใช้บังคับ

ในกรณีที่มีการปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมโดยไร้เหตุผลและการปฏิเสธนั้นเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ อัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้

“มาตรา ๑๕๙๘/๒๔ บุคคลผู้อาจให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๒ จะรับผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้งตามมาตรา นั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนก็ได้ ในเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของบุคคลดังกล่าว

“โปรดดูเชิงอรรถที่ (๒)

“มาตรา ๑๕๙๘/๒๖ ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลใดอยู่ จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกันไม่ได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม

รับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกไม่ได้ แต่อาจให้ความยินยอมให้คู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมได้เพราะเข้าช้อยกเว้นตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๖ ฉะนั้นเมื่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งประสงค์จะรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย บิดามารดาโดยกำเนิดเป็นผู้ที่มีอำนาจให้ความยินยอมตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๑ วรรคหนึ่งประกอบกับมาตรา ๑๕๙๘/๒๖

๒. สำหรับปัญหาประการที่สอง ผู้มีอำนาจให้ความยินยอมตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๒^๙ ยังคงมีอำนาจให้ความยินยอมแก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งประสงค์จะขอรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย ตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๒ ประกอบกับมาตรา ๑๕๙๘/๒๖^{๑๐} ด้วยเหตุผลทำนองเดียวกับปัญหาประการแรก

๓. สำหรับปัญหาประการที่สาม ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้คู่สมรสฝ่ายหนึ่งรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๑ วรรคสอง หรือมาตรา ๑๕๙๘/๒๔^{๑๑} นั้น คำสั่งของศาลเป็นเพียงคำสั่งที่แสดงเจตนาให้ความยินยอมแทนบิดามารดาของเด็กแก่คู่สมรสฝ่ายนั้นเท่านั้น ฉะนั้น ถ้าต่อมาคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งประสงค์จะขอรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย ก็จะต้องดำเนินการเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมอีกครั้งหนึ่งตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๑ วรรคสอง หรือมาตรา ๑๕๙๘/๒๔ ประกอบกับมาตรา ๑๕๙๘/๒๖

๔. สำหรับปัญหาประการที่สี่ เด็กที่อยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์นั้น เป็นเด็กที่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กซึ่งอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามข้อ ๒^{๑๒} แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ สถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าวถือว่าเป็นสถาบันซึ่งทางราชการรับรองในการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงดูเด็กตามความในมาตรา ๑๕๙๘/๒๒^{๑๓} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉะนั้นจึงไม่อยู่ในข้อจำกัดว่าจะต้องอุปการะเลี้ยงดูเด็กมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีจึงจะให้ความยินยอมให้มีการรับบุตรบุญธรรมได้ กำหนดเวลาหนึ่งปีตามมาตรา ๑๕๙๘/๒๒ นี้ใช้บังคับเฉพาะกรณีที่เด็กอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคลทั่วไป ซึ่งมีใช้สถานพยาบาลหรือสถาบันซึ่งทางราชการรับรองในการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงดูเด็ก ดังนั้น กรณีที่ทหารอานีจึงไม่ต้องนับ

^๙โปรดดูเชิงอรรถที่ (๓)

^{๑๐}โปรดดูเชิงอรรถที่ (๖)

^{๑๑}โปรดดูเชิงอรรถที่ (๔)

^{๑๒}ข้อ ๒ ให้อธิบดีมีอำนาจจัดตั้งสถานแรกรับเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็กสถานสงเคราะห์เด็ก สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและสถานแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัวได้ตามความจำเป็น

การจัดตั้งสถานแรกรับเด็กและสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัวได้ตามความจำเป็นภายในเขตจังหวัดของตน

ให้สถานแรกรับเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์เด็กหรือสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามวรรคหนึ่งและวรรคสาม มีผู้ปกครองสวัสดิภาพคนหนึ่งมีอำนาจปกครองดูแลเด็กเท่าที่เกี่ยวกับความประพฤติและความเป็นอยู่ของเด็กตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในสถานดังกล่าว

^{๑๓}โปรดดูเชิงอรรถที่ (๓)

ระยะเวลาที่รับเด็กดังกล่าวเข้าอยู่ในความดูแลจนกว่าจะครบกำหนดหนึ่งปี เพราะผู้รับผิดชอบใน
กิจการของสถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าวมีอำนาจให้ความยินยอมได้ทันทีอยู่แล้วตามมาตรา
๑๕๙๘/๒๒

(ลงชื่อ) วัฒนา รัตนวิจิตร

(นายวัฒนา รัตนวิจิตร)

รองเลขาธิการ ฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ธันวาคม ๒๕๖๔